

מצוות בין אדם לחברו | 1 Mitswot

GAN
ALEF
BET
QIMMEL
DALET
HEE
WAW

Als pitjes in een granaatappel

Mits-wat? Mitswot! Deel 1: Mitswot (groep 7 en 8)

Met dank aan Leila Notoadikusumo van de joodse basisschool Rosj Pina voor feedback en ideeën.

Dit werkboekje is onderdeel van het landelijke JELED leerplan voor joodse les aan kinderen.

Meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl

J.E.L.E.D. Jewish European Learning Experience Dot.net

Mitswot

In dit werkboekje ga je leren over מצוות *mitswot*. Mits-wat? Het Hebreeuwse woord mitswot betekent 'opdrachten'. Het enkelvoud van mitswot is מצוה *mitswa*. Dat woord ken je van bar mitswa en bat mitswa – de leeftijd waarop je joods 'volwassen' bent en zelf de verantwoordelijkheid hebt voor het nakomen van de mitswot.

In de Tora staan 613 mitswot, opdrachten dus. Een deel daarvan heeft te maken met de dienst in het בית המקדש *beet hamikdasj*, de tempel in Jeroesjalajiem, en de offers die daar werden gebracht. In het jaar 70 is het beet hamikdasj verwoest. Daardoor kunnen deze mitswot al bijna tweeduizend jaar niet meer worden gedaan. Maar gelukkig zijn er nog een heleboel andere mitswot die we wel kunnen doen!

Twee soorten

De mitswot zijn onderverdeeld in twee soorten:

1 מצוות בין אדם לחבירו - *mitswot been adam lechawero*

Deze mitswot vertellen hoe we ons volgens de Tora tegenover onze medemensen en de wereld moeten gedragen. Bijvoorbeeld geen roddels verspreiden over anderen, op bezoek gaan bij een zieke, een verloren voorwerp terug brengen bij de eigenaar, goed voor je huisdier zorgen of je afval opruimen.

Kortom, op een vriendelijke en verantwoordelijke manier omgaan met je medemensen en met de schepping.

- » Veel van de *mitswot been adam lechawero* doe je waarschijnlijk al, ook zonder dat je weet dat het opdrachten uit de Tora zijn.

Geef een voorbeeld van een *mitswa been adam lechawero* die jij wel eens doet:

2 מצוות בין אדם למקום - *mitswot been adam lemakom*

Dit zijn de mitswot tussen mens en God. Bijvoorbeeld sjabbatkaarsen aansteken, een mezoeza aan de deur hebben of geen dieren eten die niet kosjer zijn.

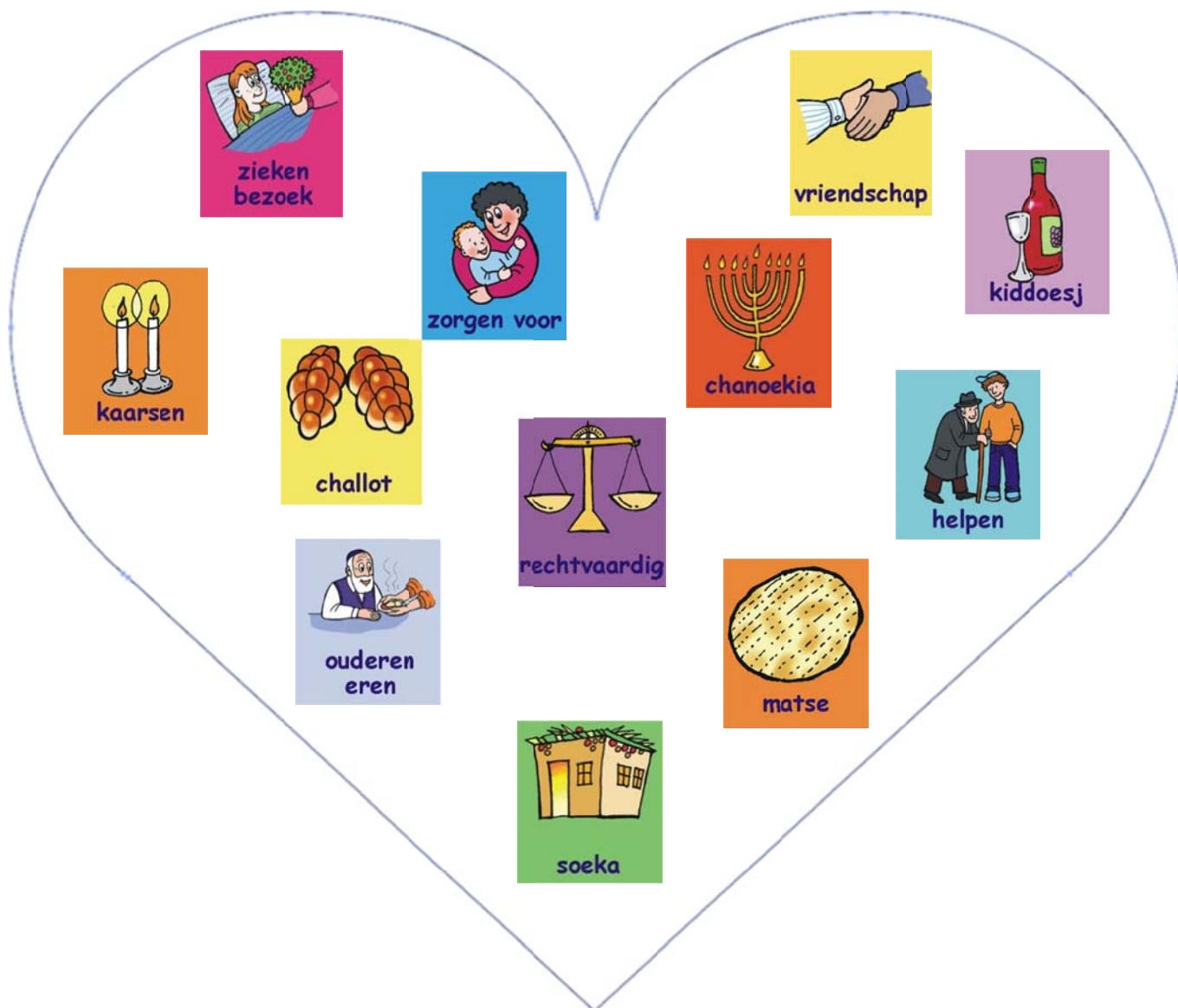

De joodse geleerden vergelijken de mitswot met een granaatappel. Net zoals deze vrucht helemaal vol zit met pitjes, zo moeten wij proberen in ons leven zoveel mogelijk mitswot te doen.

- » Sommige mensen beweren, dat er in een granaatappel precies 613 pitjes zitten, net zoveel als er mitswot zijn. Denk je dat het klopt? Doe je eigen granaatappeltest of kijk op <http://www.aquaphoenix.com/misc/pomegranate/>

OPDRACHT 1

» In dit hart staan twaalf mitswot. Schrijf ze in het goede rijtje.

Been adam lechawero

1	
2	
3	
4	
5	
6	

Been adam lamakom

1	
2	
3	
4	
5	
6	

» Op de volgende bladzijden vind je voorbeelden van zes mitswot been adam lechawero. Meer weten? Er is een apart werkboekje voor ieder van deze mitswot.

Help, waar is mijn fietssleuteltje?

In parken en winkelstraten staan soms 'vindhekken'. Iedereen die een handschoen, sjaal, knuffel of iets anders op straat vindt en niet weet van wie het is, kan het gevonden voorwerp naar zo'n vindhek brengen.

Het is een kleine moeite om een bijvoorbeeld een gevonden fietssleuteltje aan een vindhek te hangen. Je doet degene die het kwijt is, daarmee een groot plezier. Want die hoeft zich dan niet meer suf te zoeken of het slot door te laten zagen, maar kan meteen naar het vindhek gaan om te kijken of iemand het fietssleuteltje soms gevonden heeft.

הַשְׁבַּת אֲבֵדָה - Hasjavat Aveeda

Je best doen om een gevonden voorwerpen terug te bezorgen bij de eigenaar, is een van de mitswot been adam lechaweero. Deze mitswa heet *hasjavat aveeda*.

Hier zie je de belangrijkste regels:

Weet je van wie het gevonden voorwerp is?
Breng het dan zo gauw mogelijk terug naar de eigenaar.

Weet je niet van wie het is?
Doe je best om de eigenaar te vinden.

Wanneer iemand zich meldt, vraag dan om het voorwerp te beschrijven.
Zo weet je zeker dat je het teruggeeft aan de echte eigenaar.

Hierbij gaat het om kleine dingen, die voor een ander weinig waarde hebben. Een portemonnee, een smartphone of iets anders dat veel waard is, kun je het beste naar de politie brengen.

Heb je iets gevonden, bedenk dan wat de beste manier is om de eigenaar te vinden. Bijvoorbeeld in de omgeving vragen of iemand iets kwijt is, een vindhek, een briefje ophangen of social media, zoals Facebook of speciale sites als www.verlorenofgevonden.nl

OPDRACHT

Maak een plan om gevonden voorwerpen op je school of sportclub zo gauw mogelijk weer bij de eigenaar terug te krijgen. Hoe kan iemand laten weten dat hij of zij iets heeft gevonden – of juist kwijt is? En hoe ga je checken of iemand echt de eigenaar is?

Je mag zelf bedenken hoe je het plan uitvoert, bijvoorbeeld een variant op het vindhek of via social media.

- › Leer meer over de mitswa van hasjevat aveda in het werkboekje *Verloren? Gevonden!*

Een ***appje

In een groeps chat leest Sharon dat het konijn van een klasgenoot dood is. Haar beste vriendin Liora stuurt een *lachende smiley*.

Sharon appt meteen: *dat is helemaal niet grappig!* De hele groep bemoeit zich er mee. Iemand schrijft dat Liora *op paardrijles zit en dus alleen van paarden houdt*. Een klasgenoot reageert: *daarom hoef je toch geen hekel aan andere dieren te hebben?!*

Dan volgt een nieuw berichtje van Liora: *sorry, ik vind het juist heel erg, ik bedoelde een huilende smiley!* Maar iemand heeft intussen al geappt: *Konijnenhater!* Een ander dreigt: *Valse dierenbeul, we krijgen jou morgen wel!* Liora appt: *Huh? Waarom doen jullie ineens zo gemeen?!* En aan Sharon: *HJB. Je bent mijn vriendin niet meer!*

» Hoe kunnen Sharon en Liora de ruzie volgens jou het beste oplossen?

לשון הרע - Lesjon Hara

Lesjon hara is de joodse uitdrukking voor het op een verkeerde, negatieve manier gebruiken van woorden. Het is een mitswa om heel voorzichtig te zijn met hoe we over anderen praten of schrijven - en al helemaal op social media. Een berichtje is razendsnel verstuurd en omdat iedereen meteen op elkaar reageert, ontstaan vaak misverstanden.

Er zijn drie vormen van lesjon hara:

- * **Roddelen** - Wat je schrijft of wat je zegt is waar en het is ook helemaal niet je bedoeling om iemand anders daarmee te kwetsen. Maar anderen kunnen je verkeerd begrijpen en je woorden door vertellen op een andere manier dan jij bedoelt.
- * **Kwaadspreken** - Wat je schrijft of zegt is waar, maar je vertelt het met een speciale bedoeling, bijvoorbeeld om je woede af te reageren. Al je vrienden moeten weten wat iemand jou heeft aangedaan. Als je boze bui over is, heb je er spijt van. Maar je woorden kun je niet meer terugnemen.
- * **Lasteren** - Iemand die lastert verspreidt met opzet leugens over iemand anders, om diegene een slechte naam te bezorgen. Dit is de allerergste vorm van lesjon hara, omdat het iemands leven kan verwoesten.

» Welke vormen van lesjon hara zie je in het voorbeeld van de groeps chat?

OPDRACHT

Stel samen regels op voor wat wel en wat niet mag in een groeps chat. Schrijf de afspraken op. Kijk hier voor een voorbeeld:

http://mijnkindonline.nl/sites/default/files/uploads/a3_poster_WhatsHappy_voorbeeld.pdf

» Leer meer over lesjon hara in het werkboekje *Zeg, heb je het al gehoord?*

Wie weet waar Poema is?

Onze burens hebben een kat. Hij is groot, helemaal zwart en super lenig. De naam Poema past dan ook perfect bij hem. Poema houdt ervan om door tuinen te sluipen. Hij is voor niets of niemand bang. Maar Poema is vooral ook heel erg lief!

Vannacht is Poema weer eens op stap gegaan, maar hij is nog steeds niet terug. Het buurjongetje heeft samen met zijn vader overal gezocht en geroepen. Maar nergens een spoor van Poema. Het jongetje (5 jaar) is heel verdrietig. Hij is bang dat hij zijn vriendje Poema nooit meer zal zien...

- » Hoe zou je het buurjongetje kunnen helpen om Poema te vinden?

אַהַבַּת הַבְּרִיּוֹת – Ahavat habriot

Ahavat habriot betekent: houden van de schepping. De mensen moeten niet alleen op een goede manier met elkaar om gaan, maar ook met de schepping als geheel. Deze mitswa gaat dus niet alleen over het goed behandelen van dieren. Bomen en planten vallen er ook onder.

- » Welke mitswot heb je gedaan, als Poema dankzij jou weer veilig thuis in zijn mandje ligt te slapen?

Dit zijn de belangrijkste regels:

Zorg goed voor dieren. Voer eerst je dier(en), voordat je zelf gaat eten.
Wanneer je eieren uit een nest pakt, jaag dan eerst de moedervogel weg.
Dieren mogen op sjabbat niet werken. Net als jijzelf hebben ze recht op rust.
Laat een groot en een klein dier niet samen een zware kar of ploeg trekken.
Beschadig de natuur niet uit wraak, of zomaar voor de lol.
Wees niet verkwistend met natuurlijke bronnen, zorg dat er overblijft voor de generaties na jou.

OPDRACHT

Teken of download een dier dat jij graag zou willen hebben (dat hoeft geen 'gewoon' huisdier te zijn en een fantasiebeest mag ook).
Schrijf of teken er bij wat je nodig hebt om op een goede manier voor het dier te zorgen. Wat eet het dier? Waar slaapt het? Hoe heet het?
Wat voor speeltje past het beste bij dit dier?

- › Leer meer over dieren in *Ik wil een krokodil!*
- › Leer meer over omgaan met de schepping in *Wij en de wereld*

Van harte beterschap!

Het overkomt ons allemaal wel eens: ziek! Gelukkig is het meestal niet zo erg en ben je na een paar dagen weer beter. Soms voel je je zo beroerd dat je even niemand om je heen wilt hebben.

Maar als je weer wat bent opgeknapt, is het juist heel fijn dat je een beetje afleiding krijgt. Bijvoorbeeld van een vriend of vriendin die bij gezellig bij je op ziekenbezoek komt. Vaak voel je je na zo'n fijn bezoekje meteen stukken beter!

בִּיקוּר חוֹלִים – Bikoer Choliem

Wanneer je langs gaat bij iemand die ziek is, dan doe je de mitswa van *bikoer choliem*. Dat betekent letterlijk: zieken bezoeken. Maar op bezoek gaan hoeft eigenlijk niet eens – onder de mitswa van bikoer choliem valt eigenlijk valt alles wat je kunt doen om een zieke zich beter te laten voelen.

De belangrijkste regels:

Wees opgewekt en vrolijk

Breng een cadeautje mee, bijvoorbeeld iets om te lezen of te spelen. Let wel op dat het toepasselijk is en de zieke er iets aan heeft.

Probeer aan te voelen (of vraag) waar de zieke behoefte aan heeft.

Gezellig kletsen? Of juist een luisterend oor? Samen een spelletje doen?

Of wil de zieke misschien een leuke mop horen?

Als je niet op bezoek kunt komen: een kaart of berichtje wordt meestal erg gewaardeerd!

» Bekijk het filmpje *Timo is ziek* <http://www.schooltv.nl/video/ziek-zijn-met-timo-en-finne/>

Wat doet Finne om Timo een beetje op te vrolijken en te helpen zich beter te voelen?

OPDRACHT

Ontwerp een lief offline kaartje - je weet wel, van papier - en bedenk een toepasselijke tekst.

Stuur je kaart naar iemand die ziek is.

Tip: Van harte beterschap is in het Ivriet רְפוּאָה שְׁלֵמָה - refoea sjelema.

» Leer meer over de mitswa van bikoer choliem in het werkboekje *Word maar gauw beter!*

Tirtsä komt thuis van muziekles en hoort een vreemd geluid. Het komt uit de keuken. Is haar vader nou aan het zingen? Dat doet hij anders alleen maar op sjabbat! Nieuwsgierig gaat ze kijken. Daar staat haar vader, met een groot schort voor, de afwas te doen. ‘Hi lieverd. De vaaaaaaáhháááátwasser is stuhuhuhuk’, zingt hij.

A cartoon illustration of a man with brown hair, glasses, and a blue headband. He is wearing a white apron over a light blue shirt and is standing at a sink, washing a yellow plate. There are some bubbles and water splashes around him.

Vaak geeft de Tora ons een mitswa om even stil te staan bij iets wat eigenlijk heel vanzelfsprekend lijkt, maar het niet is. Een voorbeeld daarvan is de mitswa van

Kibod av wa eem houdt in dat je je ouders eert en respecteert. Hierdoor toon je dankbaarheid voor wat je ouders allemaal voor je doen. De mitswa geldt ook voor grootouders.

De belangrijkste regels:

Doe op een vriendelijke manier wat je vader of je moeder van je vraagt, zonder een boos gezicht te trekken of tegen te sputteren.

Respecteren

Behandel je ouders op een respectvolle manier.

Stoor je ouders niet als ze liggen te slapen.

Ga niet op de vaste stoel van je vader of moeder zitten.

Er zijn veel manieren waarop je je (groot)ouders kunt eren en respecteren – jij weet zelf het beste waar je ze een plezier mee kunt doen of een speciale aandacht kunt geven. Een lief berichtje? Boodschappen doen? Uit jezelf de hond uitlaten?

Doe een week lang zoveel mogelijk de mitswa van kiboed av wa'eem. Bedenk van tevoren voor iedere dag wat je voor bijzonders gaat doen om je (groot)ouders te laten zien dat je van ze houdt en ze respecteert. Hoe reageerden ze?

› Leer meer over de mitswa van kiboed av wa'eem in het werkboekje *Ouders en kinderen*

Welkom in onze klas!

Het is een bijzondere dag voor Benjamin. Hij is net verhuisd, en vandaag gaat hij voor het eerst naar zijn nieuwe school. Gelukkig weet hij al een beetje wie zijn klasgenoten worden. Want ze hebben hem van tevoren een power point gestuurd. Alle kinderen hebben een eigen dia gemaakt met een foto en een kort stukje over zichzelf. Zo weet Benjamin wie er net zoals hij ook een hond heeft, en wie van voetbal houden.

‘Daar is hij! Hi Benjamin, wat fijn dat je in onze klas komt!’. Hij herkent Robin van de pp. En dat moet de tweeling Dannie en Sofie zijn: ‘Hee, Benjamin, wij zijn morgen jarig, kom je ook op ons feestje?’. Met zijn allen gaan ze naar de klas. Op de deur van het lokaal zit een poster met *Welkom in onze klas, Benjamin!* Benjamin voelt zich meteen al helemaal thuis op zijn nieuwe school.

בִּיקוּר חוֹלִים – Hachnasat Orchiem

Hachnasat orchiem betekent ‘het ontvangen van gasten’. Dat hoeft niet echt een officieel bezoek te zijn. Ook wanneer vrienden bij je komen spelen of op een verjaardagsfeestje kun je de mitswa van hachnasat orchiem doen. Gewoon door je best te doen dat iedereen zich welkom en op zijn gemak voelt. Iedereen kan de mitswa van hachnasat orchiem op zijn eigen manier invullen. En voor deze mitswa geldt: hoe vaker, hoe beter!

Gastvrijheid is niet alleen voor je eigen familie en vrienden (dan is het eigenlijk vanzelfsprekend), maar vooral voor mensen die je minder goed kent of misschien nooit eerder hebt ontmoet.

De belangrijkste regels:

Verwelkom mensen die ergens voor het eerst zijn: in de klas, in sjoel etc
Komt iemand bij je thuis? Doe zelf open en begroet diegene bij de voordeur.
Bied iets te drinken en te eten aan, ook wanneer iemand onverwacht komt.
Begeleid iemand die weggaat naar de voordeur, zwaai uit of loop een stukje mee. Zeg dat je het fijn en gezellig vond dat hij of zij er was.

OPDRACHT

Bedenk een plan om een nieuwe klasgenoot te verwelkomen en ervoor te zorgen dat hij of zij zich zo gauw mogelijk thuis voelt. Je mag zelf weten hoe, kijk voor voorbeelden in het verhaaltje over Benjamin. Breng je plan ook in de praktijk!

› Leer meer over de mitswa van hachnasat orchiem in het werkboekje *Welkom, voel je thuis!*